

22140123

LATVIAN A: LITERATURE – STANDARD LEVEL – PAPER 1
LETTON A : LITTÉRATURE – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
LETÓN A: LITERATURA – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Friday 9 May 2014 (morning)

Vendredi 9 mai 2014 (matin)

Viernes 9 de mayo de 2014 (mañana)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a guided literary analysis on one passage only. In your answer you must address both of the guiding questions provided.
- The maximum mark for this examination paper is *[20 marks]*.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse littéraire dirigée d'un seul des passages. Les deux questions d'orientation fournies doivent être traitées dans votre réponse.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est *[20 points]*.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis literario guiado sobre un solo pasaje. Debe abordar las dos preguntas de orientación en su respuesta.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es *[20 puntos]*.

Uzraksti literāra darba analīzi tikai par vienu no tekstiem. Atbildē atsaucies uz abiem izvirzītajiem jautājumiem.

1.

Jā, kā visādi ar' gan tai pasaulē neiet! Ņem tu kuru vietu gribēdams, vai Amēriku, vai Franciju, vai Tu ņem no Jelgavas notikumiem, bet es tev saku: visur – vienu dienu tā, otru tā. Palasi vien laikrakstos, tad tu redzi, kas tu nav iekšā?

5 Bet, kad Birzmaņu vectēvs sāk stāstīt par Birzmaļiem un Strautmaļiem, jā, tad gan ir ko dzirdēt!

Kas avīzē – nieks. Un kā viņš to tev izstāsta: vārdu pie vārda kā licin nolikdams, i vietām drusku balsi patrīcina, i ar rokām nomet. Mēs, jaunie, vairs tā nemākam stāstīt, tas velti! – Bet Birzmaņu vectēvs nerunā vis tukša; ai, ko viņš nava savā, kā pats saka, kaķa mūžiņā izbaudījis un izredzējis, tur i vienam dievam ko zināt. Bet tagad Birzmaņu vectēvam iet varen: 10 bēdu nekādu, veselība ir. Kura diena jaukāka, to apstaigā ap laukiem, kura nejaukāka, – lasa istabā laikrakstus. Citreiz redzi: baltā galva vien kust aiz kviešiem, kur šis iet; gabaliņu paiet, apstājas, pasmīn un nosaka: Amērika un Amērika! Dažreiz atkal viņam patīk aiziet, kur plēsumu plēš – lielais arkls, pāris varenu dūkaiņu priekšā, noklāj tikpat kā klāt; vectēvs stāv malā, uz spieķa abām rokām atspiedies, smīn un beidzot nosaka: Amērika kas Amerika! Un cik viņš 15 gudrs, tas vectēvs! Ieparsi tu viņam vai šādu lietu, vai tādu lietu, vai pa jaunam, vai pa vecam, viņš tev visu izstāstīs kā un kā; ej tik un paprasi, gan redzēsi – labi būs.

Bet vectēvs savā laikā ir izredzējis daudz krusta un bēdu; nez kurš otrs vēl tikdaudz ir kā viņš.

Viņš ir tā saimnieka tēvs, kas Birzmaņos dzīvo. Otra pušelnieka – Strautmaņa tēvs nomira, 20 nu jau būs gadu piecpadsmit atpakaļ. Ar to viņi bija viens no viena brāļa, otrs no otra, viņu tēvi bij brāļi. Viens brālis uztaisīja savas rijas vairāk pie upītes, tās nosauca par Strautmaļiem, otrs savas vairāk pie birzes, tās nosauca par Birzmaļiem.

25 Strautmaļi un Birzmaļi, tā tās mājas sauca, kur abi brāļi vecos laikos dzīvoja. Bet tagad – Strautmaņi, Birzmaņi, un „lielskungs” nesauc vēl ne tā; viņš sauc Strohmann, Biermann. Vienalga, lai sauc, kā grib; vietas abas divas ir labas, sēj, ko gribi, – viss aug.

Pirmie Strautmaļu un Birzmaļu samnieki – brāļu būšana – iesākumā satika labi, i viens otram palīdzēja, kur redzēja un tā, bet, ko saņēma sievas, nu tad bij' tev redzēt! Ķipīši un kāši, un spaiņi vien skraidīja pa pagalmu. – Kā turpat gandrīz par abām rijām viens pagalms, – nosaucās par pestelnīcām, pārmetās viena otrai, ka raganās eimot, šās govīm pienu atņemot, 30 sev aizvelkot, – kaupiņi (krupji) vien lakstot a pagalmu, un pienam virsas nekādas. Un kas tur nu visas niknas sieviešu būšanas var izzināt; pie tādiem jau sanāk naidis, kur otram raut nost, ko tik varēja: vai tur būt' kāda klajāka vietīņa, kur tūrumu ietaisīt, to izplēš Strautmalietis, tas paliek viņam, vai tur būt' kāda lielāka siena guba sakrauta, to pierauj Strautmalietis pie sava šķūņa, – otrs tik noskatās. Brāļi kļuva naidnieki „dubult un dubult”.

35 Radās bērni, pieauga lielāki, – samācīja i tos, lai tik negriežot ceļa ne otra kustonim, ne lietai. Saauga puikas-resgaļi – akmeņi vien kladzēja pa jumtiem. Vai tur vairs varēja visticīņa tverties vai otra cūka? Ko tik aizgrieza, apdauzīja vai kājas, vai ko citu padarīja. Tā tur gāja. Un Strautmalietis – jo puikas ko no jauna atkal otrējiem bija padarījuši – jo šis tik smējās vien. Vēl pats reizēm pamācīja: parīdīja vien tik kā ar suņiem – un tad pašam atkal gardais 40 smiekls. Birzmaļu tēvam bij tik vis tā dēlieša bērna kā viens – meitu, to gan bija vairāk, – bet viņš jau savam Jāņam piekodināja: „Bet tā kā tu man lūko kopu doties ar šiem, tu redzi, kādas lietas tur māca! Ja es tev reiz redzēšu akmeni rokā, tad āda pušu! To tu liec aiz auss!”

- Gan dažreiz, ieraudzījis Strautmaļa puikas pa savām pupām bradājam, Birzmalietis paņēma vicu rokā un, ja kādu varēja noķert, tad tam, pacēlis krekliņu, labi iezeltīja. Bet ko tas līdzēja?
- 45 Viņu māte tūliņ Birzmalieti lādēja svētiem lāstiem: šai bērnu sitot nost... pašam lai dzimstot, lūk, šitādi kā tas akmens, bez roku, bez kāju! Un tad viņa laida pa roku galam Birzmaļam akmeni pakaļ. Strautmalietis tādās reizēs aizlīda aiz pakša, smējās delnā, ka čīkstēja vien, un nopriecājās pie sevis: ā, ā, nu mana vecene sadod brāļam riktīgam. Viņš tā kā kaunējās brāļam krūtīs iet. Tāpat pie visa cita viņš tāds paslepens bij', – bet viltīgs. Bet Birzmalietis ko darīja, to darīja taisni, lai visi
- 50 redz un dzird. Kas tur viņam no otra ko slēpties? Viņam jau blēdības sirdī nebija. Kad kādai cūkai bija viņu sētas puikas kāju pārsituši, tad viņš, prātīgs cilvēks būdams, aizgāja par šo lietu izrunāties ar pašu tēvu. „Klausies, brāli,” viņš sacīja, „es negribu tavas skādes; ja tev mana cūka vai vista ko nodara – saki! Bet nepieļauj tu tak saviem bērniem par meža zvēriem palikt. Vai tu nezini, ka vēl dieva vārds saka: loki tu viņam to kaklu, kamēr tas vēl jauns ir, ka tev zobi nav jāsakož par viņu.
- 55 Gan tu redzēsi, brāli, pašam viss atdarīsies”.
- Tādā reizē bija Strautmalietis stipri apkaunējies un nezināja brāļam ne šada, ne tāda atteikt. Bet sieva gan: „Nu, tu jau jau atkal nāc ar saviem dieva baušļiem – to tik gan zini, otra bērnu kaut... pašam aug kā kumeļš, siti to!...”
- „Labāk lai kumeļš nekā vilks!” Birzmalietis tad strupi noteica un, ar roku nometis,
- 60 aizgāja prom.

Doku Atis, *Uz bērnu bērniem* (1892)

- (a) Kādas ir šajā fragmentā būtiskākās autora valodas īpatnības?
- (b) Komentē, kā autors veido attieksmi pret abiem brāļiem?

2.

Pie Gaujmalas – tur dzimtenē –
Stāv maza būdiņa,
Pa zemo logu iekarās
Baltievas ziediņi,
5 Un vakaros, kad saule riet,
Dreb zelta stīdziņas.
Un rudenī pār silu kāpj
Tumšs mākons, lietus pilns, –
Un ieva sēro upmalā –
10 Steidz dzērves klaigājot
Kā bārenīte asarās
Stāv tumša būdiņa,
Svešniece es dzimtenei –
Bet dārga atmiņa –
15 Tur pirmās rozes plauka man –
Tur mira jaunība
Tur sirmgalvīte māmiņa
Man' ceļā svētīja
Un dzīves troksnī skaļajā,
20 Kad prieka kausi mirdz,
Man atmiņā nāk būdiņa –
Mazs meitēns – rozes – sils –
Zeltsaules rieti lodziņā –
Mīļš puisēns – pirmais skūpsts

Zemgaliešu Biruta, *Dzimtenes skaņas* (1905)

- (a) Komentē, kā autore risina piederības un dzimtās vietas tēmu šajā dzejolī?
- (b) Kā epiteti un izteiksme palīdz radīt dzejoļa atmosfēru?